

DRUGI MEĐUNARODNI SIMPOZIJ O CRKVENOJ POVIJESTI U HRVATA

Održan je u Splitu od 30. rujna do 5. listopada 1985. pod radnim naslovom »Počeci kršćanskog i društvenog života u Hrvata od VII. do kraja IX. stoljeća«. Prvi simpozij bio je također u Splitu i materijali su objavljeni u knjizi »Vita religiosa, morale e sociale ed i concili di Split (Spalato) dei secc. X—XI«. *Atti del symposium internazionale di storia ecclesiastica, Split 26—30 settembre 1978.* u ediciji »Medio evo e umanesimo« 49, Padova 1982, str. 568. Koliko mi je poznato nije se dosad prikazala ni ocijenila u našoj historiografiji.

Program ovog drugog simpozija bio je bogat i raznovrstan. Referenti su najvećim dijelom iz naše zemlje, zatim iz Italije, Vatikana, Savezne Republike Njemačke i SAD.

Omeljan Pritsak (Harvard), *Croatia and Croats during the Ninth Century: the Making of a Cristian Nation (Hrvatska i Hrvati u IX stoljeću: stvaranje jedne kršćanske nacije)*. U širokom rasponu prikazao je opće evropske i hrvatske prilike. Posebice se zadržao na ocjeni pisanja Konstantina Porfirogeneta. U njemu nazire protufranački stav kad piše o Hrvatima i protubugarski kad je riječ o Srbima. Napomenuo je da je Hrvatska doživjela punu afirmaciju u Tomislavljevo doba u etničkom i političkom jedinstvu čitavoga hrvatskog teritorija. Tragika se dogodila potkraj XI stoljeća kad je izumrla narodna dinastija. Umjesto da se nastavi vlastitim razvojem, hrvatska se povijest izgubila u ugarskoj.

Juraj Kolarić, *Historiografija o pokrštenju Hrvata*. Iscrpan i dobar prikaz o toj problematici.

Janko Belošević (Zadar), *Počeci kršćanstva u Hrvata u svjetlu arheološke građe*. Podvlači da se kršćanski arheološki spomenici javljaju u prvoj pol. IX st. Višeslavovu krstionicu datira u početak IX st. i smješta u Nin. Predlaže da se obavi petrografska analiza njezina mramora.

Duro Basler (Sarajevo), *Arheološki tragovi kršćanstva od 7. do 9. stoljeća u zaleđu Dalmacije*. Konstatira da je većina tih tragova iz IX stoljeća, ali ih ima i iz ranijeg vremena VII i VIII st.

Vinko Foretić (Dubrovnik), *Historijski izvori o pokrštenju Hrvata*. Najviše se zadržao na pisanju Konstantina Porfirogeneta i nastojao dovesti u sklad njegove vijesti. Smatra da se pokrštenje obavilo u tri faze od VII do druge pol. IX st.

Branimir Gabričević (Beograd), *O počecima kršćanstva u Saloni*. Iznio je novu analizu jednog kršćanskog spomenika u Saloni i zaključio da je u

pol. III st. došao prvi val kršćanstva u Salonu i da je sv. Venencije prvi saloni-tanski biskup.

Karlo Jurišić (Makarska), *Rano pokrštenje Hrvata i problem nedostataka spomenika*. Odlučno podržava da je pokrštenje počelo u VII st. Tad je živio i djelovao Ivan Ravenjanin, kojemu pripisuje i poznati sarkofag s natpisom nadbiskupa Ivana.

Victor Saxer (Roma), *L' évangéliste de Split (Splitski evanđelistar)*. Pošto je detaljno paleografski analizirao rukopis, u kojem se miješa semiuncijala s beneventanom i karolinom, smatra da potječe iz sjeverne Italije.

Giuseppe Cuscito (Trieste), *Il ruolo di Aquileia e dei Franchi nella cristianizzazione degli Slavi sud-occidentali (Udio Akvileje i Franaka u pokrštavanju jugozapadnih Slavena)*. Pretpostavlja da je kristijanizacija došla iz Akvileje, a ne iz dalmatinskih gradova, da je Akvileja bila filter za franačke misionare koji su dopirali i do Bosne.

Atanazije Matanić (Roma), *Poglavlje »Historiae Salonitanae« o Ivanu Ravenjaninu i neki izvori iz 7. i 8. stoljeća*. Naveo je da se povjesničari slažu da se Toma služio starijim izvorima u sastavljanju svog djela. Zato je usporio leksik XI Tomina poglavlja s izvorima VII i VIII st. i konstatira da su pojedini izrazi istovjetni i odgovaraju pol. VII do pol. VIII st.

Makso Pelozza (Rijeka), *Od starokršćanskih do prvih biskupija u Hrvata*. Prikazao je povijesni razvoj biskupskih središta od početaka do kraja IX st.

Giorgio Fedalto (Padova), *Chiesa latina e vescovi »imperiali« in Dalmazia: problemi di giurisdizione ecclesiastica in epoca bizantina (Latinska crkva i »carski« biskupi u Dalmaciji: problemi crkvenog nadležstva u bizantsko doba)*. U širokom kontekstu opisa prilika posebno ističe da je ninska biskupija bila pod bizantskim utjecajem.

Reinhard Schneider (Saarbrücken), *Die Berücksichtigung der Kirchengeschichte der Südslawen in den erzählenden Quellen der Karolingerzeit 7.—8. Jahrhundert (Osvrti na crkvenu povijest Južnih Slavena u pripovjedačkim izvorima karolinškog doba 7—8. st.)*. U širokoj panorami iznio je što kazuju ti izvori o našim prilikama, posebice u Posavskoj Hrvatskoj. Napominje da je Kadolahu nedostajalo političko umijeće da zadrži Ljudevita Posavskog u karolinškom krugu.

Eduard Peričić (Zadar), *Duvanjski sabor kod Popa Dukljanina i susljednih izvora*. Po njegovu izlaganju Ljetopis je povijesno djelo koje obuhvaća naša i evropska zbivanja. Autor mu je biskup Grgur iz Zadra. Duvanjski sabor je vjerodostojna činjenica i održao se u drugoj pol. IX st.

Vladimir Košćak (Zagreb), *Vrijeme i smisao duvanjskog sabora*. Obradio je zašto je, po njegovu mišljenju, duvanjski sabor bio 888. godine.

Josip Lučić (Zagreb), *Hrvatska u Branimirovo doba*. Priznanje legitimiteta Branimirove vladavine i hrvatske državne neovisnosti o papi Ivanu VIII uklapa u politiku Svete Stolice koja se, u to doba, temelji na tzv. Konstantinovoj darovnici. Pitanje pak legitimiteta ninske biskupije, biskupa Teodozija i dodjeljivanje palija odjek je Izidorovih Dekretala, koji učvršćuju papin primat, crkveno organizacijsko jedinstvo i disciplinu.

Antonio Carile (Bologna), *La presenza bizantina nell' Adriatico nei secoli 7. — 9. (Nazočnost Bizanta na Jadranu od 7. do 9. stoljeća)*. Više je pažnje posvetio Veneciji nego našim prilikama.

Charles Molette (Paris), *La discussion autour des martyrs de Salone-Split en 1900. (Rasprava o salonitansko-splitskim mučenicima godine 1900)*. Obrazložio je rasprave oko pitanja sv. Duje i drugih solinskih mučenika, koje su izazvale sukobe F. Bulića i nekih crkvenih dostojanstvenika.

Josip Stošić (Zagreb), *Sakralna umjetnost u provinciji Dalmaciji između 7. i 9. stoljeća*. Inventarizirao je arheološke spomenike od Krka preko Donata u Zadru do novopronađene bizantske katedrale u Dubrovniku. Dokazuje da je zapis o Sv. Marti u Bijaćima, objavljen 1940. u Hrvatskoj reviji, vjerodostojan.

Miho Demović (Zagreb), *Pisani spomenici kao izvor liturgijsko-glazbenog života u Hrvata do kraja 9. stoljeća*. Zadržava se na liturgijskim kodeksima toga razdoblja. Za splitski evanđelistar tvrdi da je podrijetlom iz Splita, a ne iz sjeverne Italije.

Marko Japundžić (Zagreb-Odra), *Tekst Markova evanđelja u najstarijem hrvatskom glagoljskom misalu prema najstarijim grčkim i latinskim tekstovima*. Smatra da je to evanđelje imalo predložak u Vetus Latina i Itali i da su Hrvati imali svoje pismo prije djelovanja sv. Ćirila i Metoda.

Slavko Kovačić (Split), *Svećenik Ivan i urotnici protiv kneza Domagoja*. Raščlanjuje po kojem je pravu urotnik protiv Domagoja bio ubijen. Po zapadnom shvaćanju nije se smio ubiti onaj tko se skloni u crkvu (azil), što je, očito, taj urotnik uradio. Prema istočnom pravu, smjelo se to učiniti. U tom postupku vidi isprepletanje zapadnih i istočnih normi u našim krajevima.

Alba M. Orselli Carile (Bologna), *La tradizione di san Doimo e di san Donato (Predaje o sv. Dujmu i sv. Donatu)*. Iznijela je problematiku tog pitanja.

Dva su referata bila posvećena 1100. godišnjici Metodijeve smrti.

Imre Boba (Washington), *Saint Méthode et le siège archiépiscopal de Sirmium en province ecclésiastique Sclavonia: documents pontificaux, littérature hagiographique et tradition croate (Sveti Metod i nadbiskupsko sjedište Sirmium u crkvenoj pokrajini Sclavonia: papinski dokumenti, hagiografska literatura i hrvatska tradicija)*. Razvija mišljenje da je Metod pokopan u svojoj katedralnoj crkvi nad martirijem sv. Irineja, južno od Save u današnjoj Mačvanskoj Mitrovici (preko puta Sremske Mitrovice), da je Moravska obuhvaćala današnji Srijem.

Benedikta Zelić-Bučan (Split), *Takozvani narodni glagoljaški pokret u Hrvatskoj do kraja 11. stoljeća*. Tvrdi da se glagoljica upotrebljavala u Panskoj Hrvatskoj i da je pokret u XI st. u Hrvatskoj uzrokovan reformama u katoličkoj crkvi, a ne pobunom glagoljaša.

Nekoliko predviđenih referenata nije nastupilo. Nadajmo se da će svoje radove naknadno poslati i da će se tiskati u materijalima ovog simpozija. To su: Nenad Cambi (Split), *Arheološke potvrde redovništva prije 7. stoljeća*. — Jakov Stipišić (Zagreb), *O Trpimirovoj i Mucimirovoj ispravi i splitskoj crkvi*. — Vittorio Peri (Roma), *Il glagolitico Gerolamo e Cirillo filosofo: sulla genesi di una leggenda antica e di una leggenda moderna (Glagoljaš Jeronim i Ćiril filozof: postanak dviju legendi, stare i nove)*.

Na simpoziju je prevladavala sloboda izlaganja mišljenja i postavki u kojima je povijesna argumentacija bila glavna podloga. Diskusije su bile dosta žive. Međutim, često su se morale skraćivati zbog vremenskog tjesnaca.

Pokazalo se da strani znanstvenici više pažnje posvećuju općim prilikama i često idu u nepotrebnu širinu pogleda i povijesnih pregleda u kojima se gubi naš prostor. Naši, pak, znanstvenici raščlanjivali su naše, nedovoljno brojne, kamene i pisane izvore, a da nisu uvijek vodili računa o totalitetu povijesnog hoda i zbivanja na Jadranu, Sredozemlju i Evropi.

Zbog nacionalnog prestiža naši su referenti izlagali na hrvatskom ili srpskom jeziku, s time što su prevodioci prevodili tekst na njemački ili talijanski. I obratno, strana izlaganja su se prevodila na naš jezik. Stranci su se najviše služili talijanskim jezikom. Budući da prevodioci često ne mogu pratiti izlaganja, događalo se da stranci nisu dovoljno shvaćali o čemu naši referiraju. S druge strane, gotovo svi domaći sudionici mogli su, bez prijevoda, pratiti što stranci izlažu. Bilo bi dobro, ubuduće, unaprijed tiskati sažetke svih predavanja da se sudionici mogu pripremiti za diskusiju i upoznati stavove referentata. Tada bi se izbjegle »ad hoc« replike, koje neki put ne pogađaju bit problema i izlaganja.

Kad iziđu Akti ovog simpozija, zacijelo će se moći donijeti objektivniji sud o novim pogledima koji su se ovdje čuli.

Šteta je što se neki domaći povjesničari ustručavaju nastupati na međunarodnim simpozijima ove vrste. Time se ne koristi prezentaciji naše povijesne znanosti i njezinih dostignuća svjetskoj javnosti.

Josip Lučić

H I S T O R I J S K I
Z B O R N I K

IZDAVAČ: Savez povijesnih društava Hrvatske

REDAKCIJSKI ODBOR

Mirjana GROSS, Zagreb
Ivan KAMPUŠ, Zagreb
Tomislav RAUKAR, Zagreb
Petar STRČIĆ, Zagreb

Bernard STULLI, Zagreb

GLAVNI I ODGOVORNI UREDNIK

Ivan KAMPUŠ

LEKTOR

i

KOREKTOR

Branko ERDELJAC

Adresa uredništva:

Savez povijesnih društava Hrvatske
Zagreb, Filozofski fakultet, Ul. Đure Salaja 3

Časopis izlazi jednom godišnje

Pretplate i narudžbe šaljite na adresu:

Savez povijesnih društava Hrvatske, Zagreb, Krčka 1

Cijena ovog broja iznosi 1000 din.

Izdavanje časopisa sufinancira

Samoupravna interesna zajednica za znanstveni rad SRH — VII.
Tisak Štamparskog zavoda »Ognjen Prica« u Zagrebu — svibanj 1986.